

I

ΝΙΓΡΙΤΑ

ΠΟΘΕΝ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Πλειστάκις μᾶς ἀπησχέλησεν ἡ σκέψις, πόθεν ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως αὐτῆς, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα τοσαύτην προξενεῖ ἐντύπωσιν, ἀλλὰ καὶ περιέργειαν.

Μετ' ἐνδιαφέροντος, πάντοτε, ἠκούσαμεν τὰς τοιαύτας σχέσιν ἐχούσας, ὁμιλίας καὶ διηγήσεις τῶν πρεσβυτέρων μας καὶ πάντοτε κατεγινόμεθα περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ἵνα διὰ τὴν ἄσβεστον ταύτην ἐπιθυμίαν μας ἀποκτούσαμεν γνῶσιν τινά.

Δυστυχῶς διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, τόσον ἐκ τῶν μορφωμένων τῆς μακρυνῆς ἐποχῆς προγόνων μας, ὅσον καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τοιούτων διδασκάλων, καθηγητῶν, ἐν γένει ἐπιστημόνων καὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων (ἐκ τῶν ἐντοπίων ἐννοῶ), οὐδεὶς κατέλειπεν γραπτὸν τί, σαφὲς καὶ διαφωτιστικόν, περὶ τοῦ μεγίστης σημασίας καὶ ἀξίας διὰ τὴν Πόλιν μας τούτου θέματος.

Καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἐκ τῆς γεννητείας ἡμῶν ἐμβριθῆς Νομομαθῆς καὶ σημαίνων Πολιτικὸς Ἀνὴρ, αἰμνηστος Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς κατέλειπεν τί, ἐν ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ ὡς ἠδυνήθημεν νὰ πληροφορηθῶμεν ὅτι ἐσκόπει ποτέ, νὰ συνέγραπεν τὰς παιδικὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις (1) δὲν γνωρίζωμεν.

Ὁ δέ, ἐκ Νιγρίτης ὠσαύτως καταγόμενος, ἐπίσης αἰμνηστος Δημοδιδάσκαλος καὶ μετέπειτα Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος Δημήτρ. Δαμάνης, ὅστις—περίπου πρὸ πεντηκονταετίας—ἐπεχείρησε καὶ ἄφισε γραπτὸν σημείωμα περὶ τῆς Νιγρίτης (2) προφανῶς, μηδόλως ἐμβαθύνας καὶ μηδόλως προστρέξας εἰς πηγὰς προγενεστέρων τῆς ἐποχῆς του Μ. Δήμιτσα, Σ. Μερτζίδου κ.ἄ., ἵνα ἀρύετο, τυχόν, σχετικὰς πληροφορίας, ἠρκέσθη ἀπλῶς νὰ διατυπώσῃ ταῦτα, ἅτινα ἐνταῦθα παραθέτομεν.

(1) Ἀθ. Ἀργυροῦ. Ἡ Νιγρίτα πρὸ 150 ἐτῶν. Ἐν Σεραϊκῷ Ἡμερολογίῳ 1939. Π. Πιέρου καὶ Δ. Λιανοπούλου, σελ. 37—40.

(2) Δημ. Γ. Δαμάνη. Νιγρίτα—Σύρρα. Μακεδ. Ἡμερολόγιον 1911 σελ. 122—132.

ΝΙΓΡΙΤΑ—ΣΥΡΠΙΑ

Αἱ δύο αὐταὶ ἀμιγεῖς ὅλως Ἑλληνικαὶ Κοινότητες, κείμεναι νῦν πρὸς Νότον τῶν Σερρών, εἰς ἀπόστασιν τρίωρον καὶ ὠριαίαν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, τὸ πάλαι κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων, ἔκειντο κατ' ἀρχαιοτάτην τινὰ παράδοσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Βερτίσκου, ἔνθα μέχρι τοῦ νῦν ἐρείπια αὐτῶν σώζονται, φέρουσαι ἀμφότεραι, οὐχὶ ἄπερ νῦν ἔχουσιν ὀνόματα, ἀλλὰ ἡ μὲν Νιγρίτα ἐκαλεῖτο Παλαιοχωροῦδα, ἡ δὲ Σύρπα Γκουβιντάρι.

Ὅτε δὲ αἱ ἀλλεπάλληλοι τῶν κακοποιῶν στοιχείων ἐπιδρομαὶ ἔπαυσαν, οἱ κάτοικοι ἐνθαρρήσαντες, κατέβησαν ἀπὸ τῶν ὄρεινῶν ἐκείνων δυσπροσίτων τόπων πρὸς τὰς ὑπωρείας καὶ ἔπηξαν τὰς κατοικίας αὐτῶν πλησίον ἀλλήλων, ὅπου νῦν οἰκοῦσιν, ἔχοντες ὁμῶς, ὡς πάλαι, τὰ ὄρια τῶν χωρίων αὐτῶν κεχωρισμένα, μολοντί χειμαρρὸς χρυσορρόας χωρίζει τὰς δύο Κοινότητας.

Πότε ἐγένετο ἡ μετοικεσία καὶ πῶς ἔλαβον ἄλλα ὀνόματα τὰ δύο ταῦτα Χωρία, οὐδεμία περὶ τούτου ὑπάρχει Παράδοσις.

Ἐν τούτοις, σήμερον πολλὰ καὶ ποικίλαι αἱ ἀδεσπότης κυκλοφοροῦσαι φῆμαι καὶ ἐκδοχαί, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν πλέον ἀκατανοήτων ἐκ τούτων, ὥστε νὰ ἴσταται τις ἐν ἀπορίᾳ ποίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέον νὰ θεωρῆ ὡς ὀρθὴν καὶ παραδεκτὴν ἐξ ὧλων.

Τούτου ἔνεκεν καὶ μηδόλως ἀπαθεῖς πρὸ τῶν φανταστικῶν αὐτῶν ἀποκημάτων, ἀχαλινώτων σκέψεων καὶ περιγελάστων δοξασιῶν, οὕτως δὲ συγκεχυμένως καὶ ἀνεμποδίστως κυκλοφορούντων, μᾶλλον νὰ συσκοτίζωσι τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέαν καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται πιστευτὴ ὁσημέραι ἡ πλέον ἀναληθὴς καὶ ἀνεξέλεγκτος τῶν φημῶν, ἐκ τοῦ εὐκόλου καὶ ἀνεξετάστου ταύτης, ἤχθημεν εἰς τὴν σκέψιν ὅπως, πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀτόπου τούτου καὶ ἐξάλειψιν τοῦ ἐσφαλμένου διαπαντός, περισυλλέγοντες τὰς ἐξ αὐτῶν σπουδαιοτέρας καὶ μᾶλλον ἀληθοφανεῖς, προέλθωμεν εἰς τὴν γραφὴν καὶ παράθεσιν τούτων, μετὰ τῆς ἀντιλήψεώς μας ἐπὶ ἐκάστης καὶ οὐχὶ—βεβαίως—μὲ τὴν γραφίδα τοῦ ἱστοριοδίφου ἢ τοῦ φιλοδοξήσαντος δάφνας συγγραφικῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς τοῦ γραφέως τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν τούτων, καταχωροῦντες ἐν κατακλείδι καὶ ἐκείνην, ἣν ἡμεῖς θέλομεν νὰ πρесеβύωμεν.

Ἀνάγκη νὰ τονίσωμεν ὅτι, ὅσον ἐπέτρεψαν εἰς ἡμᾶς αἱ πενιχραὶ γνώσεις καὶ ταπειναὶ δυνάμεις, κατωρθώσαμεν νὰ ἀρυσθῶμεν τὰς πληροφορίας περὶ τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν τούτων καὶ νὰ εὕρωμεν τὰς πηγὰς.

Δι' ὃ καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπιεικῆ κρίσιν ἐκείνων οἵτινες τυχὸν ἤθελον ἀμφισβητήσῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν ὧλων, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν—ἐπαναλαμβάνομεν—ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν, οὐδὲ φιλολογοῦμεν, οὐδὲ ἐρμηνεύομεν, ἀλλὰ, ἀπλῶς, μόχθον καὶ μόνον κατεβάλαμεν, ἵνα ἐκ τοῦ ἐρεβώδους σκότους τὴν ἀλήθειαν ἐξαγάγωμεν οὕτως, θολὴν, ἀμυδρὰν καὶ ἀμ-

φισβητέαν, διὰ νὰ παρέξωμεν εἰς τοὺς ἐμβριθεστέρους ἡμῶν, τοὺς πλέον φιλοπεριεργούς καὶ εἰδήμονας τὴν ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν τῆς καθάρσεως αὐτῆς.

Φ Η Μ Α Ι

Μία: Ὅτι ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως Νιγρίτα προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐνὸς μεγαλοκτηνοτρόφου «Νιγρίτα» καλουμένου, ὅστις δῆθεν, πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν, ἐλθὼν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐνταῦθα καὶ παρέχων ὑλικὰς ἐνισχύσεις καὶ παντοίας ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς τότε ἐλαχίστους, παρ' αὐτῷ, κατοίκους, ἐδόθη πρὸς τιμὴν του καὶ ὀνομάσθη ἡ περιοχὴ αὕτη Νιγρίτα.

Ἡ τοιαύτη ὁμως προέλευσις τοῦ ὀνόματος τυγχάνει τοσοῦτον αὐθαίρετος καὶ εὐφάνταστος, ὥστε μηδεμίαν πρέπει νὰ δίδεται σημασία, διὰ τὸν λόγον ὅτι πρόσωπον ὑπὸ τὴν ἄνω ἐπωνυμίαν οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν Νιγρίτῃ.

Διότι, ἂν ἐν τοιοῦτον πρόσωπον ἦτο ὑπαρκτὸν καὶ δὴ τοσαύτης φήμης καὶ περιωπῆς, μεγαλοκτηνοτρόφος καὶ μεγαλοκτηματίας (δημιούργημα καὶ ἱκασία συνεπῶς ἐσχάτων χρόνων) ἀναντιρρήτως θὰ ἐσώζωντο μέχρι τῆς σήμερον καὶ θὰ διετηροῦντο, τοῦλάχιστον, ἐκ παραδόσεως (ἀπὸ στόμα εἰς στόμα) ἂν ὄχι κτήματα ἢ ἀπόγονοι αὐτοῦ, θρῦλοι καὶ δοξασίαι ὑπὸ πολλῶν, ἢ ἕγνος τι ἱστορικὸν τῆς διελεύσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀποκληθείσης οὕτως, ἐκ τοῦ ὀνοματὸς του, περιοχῆς, ἀφοῦ μάλιστα, τοσοῦτον σημαντικώτατον ρόλον ἔπαιξε καὶ προσέφερε τοσαύτας ἐξυπηρετήσεις ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἐκείνῃ τοῦ τόπου.

Δεδομένου πάλιν, ὅτι ἡ περὶ τοῦ τοιούτου φήμη προῆλθεν ἐκ πράγματι εὐφαντάστου ἀτόμου, γνωστοῦ εἰσέει τοῖς ἐνηλίκους τῆς σήμερον—ἐσχάτως ἀποβιώσαντος—ἐγκρίτου ὁμως καὶ διανοουμένου πολίτου τῆς Πόλεως, μακαρίτου Δημητρίου Βιτσιάνου, κοινῶς ἀποκαλουμένου Μπαρμπατούσιου (ἔστω αἰωνία ἡ μνήμη, διὰ τὰ ἐκάστοτε εὐφυολογήματα καὶ διηγήσεις του, λεγόμενα Μασάλια του), πάντως καὶ ἐκ προθέσεως τούτου ἀγαθῆς, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως φαντασίας σοβαρᾶς, ἐπιχειρήσαντος τοιοιτοτρόπως νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν Πόλιν ὄνομα, ἀφ' ἐνὸς Ἑλληνοπρεπέστατον καὶ ἀνόθευτον τῆς μακροχρονίου ξενικῆς κατοχῆς καὶ δουλείας καὶ ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὰ εἰωθότα τῆς ἱστορίας, καθ' ἃ ἐκ γενάρχου τινός, ἢ οἰκιστοῦ κλπ., προήρχετο τοιοῦτόν τι, εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὴ .. δοθῇ ἢ πρὸς τοῦτο πίστις καὶ ἡ ἀπαιτουμένη ἱστορικὴ τῆς λέξεως σπουδαιότης.

Ἄλλὰ καὶ προσέει, ἐὰν τὸ τοιοῦτον εἶχεν πιθανότητα ἐκδοχῆς, θὰ ἔδει ἢ φήμη αὕτη νὰ ἐτύγχανε γνωστὴ εἰς τὸν εἰρημένον Δημοδιδάσκακον ἀείμνηστον Δαμάνην, ὡς προγενέστερον κατὰ πολὺ τοῦ ἀνωτέρω Μπαρμπατούσιου καὶ ὡς πλέον ἐνδιαφερόμενον καὶ ἐνδιατρίψαντας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐκείνου, ἐνῶ ἀντιθέτως, εἶδομεν αὐτὸν κατὰ τίνα, δογματικὸν—οὕτως εἰπεῖν—τρόπον, τὰ περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως διετύπωσεν.

Ἄρα ἡ φήμη αὕτη, οὐδόλως ἐκυκλοφόρει, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνου, δι' ὃ καὶ οὐδὲν ἐμνημόνευσεν, οὐδὲ καὶ σχετικόν τι εἶπε κἄν.

Ὡστόσοσον, ὀφείλομεν μεγάλην χάριν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις, ἐπιτέλους διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ἔδωσε καὶ διετύπωσε καὶ ἄφισε μίαν, διὰ τὴν Πόλιν, π α ρ ἄ δ ο σ ι ν, εἰς ἡμᾶς δὲ τὴν ἀφορμὴν διὰ νὰ γράψωμεν τὰ παρόντα, ἀποτίοντες συγχρόνως, διὰ τῶν γραμμῶν μας τούτων, τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν καὶ τὴν ὀφειλομένην πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην.

Ἐτέρα φήμη, παρεμφερῆς τῆς πρώτης, εἶναι ἡ ἀκόλουθος :

Καὶ ἐνταῦθα, πάλιν ἔξ ὀνόματος, Νίγκερ τινὸς καλουμένου.

Οὗτος, οὐχὶ μεγαλοκτηνοτρόφος, ἀλλὰ μεγαλοεπιχειρηματίας τῆς Ὑφαντουργικῆς Τέχνης, ἔξ Αἰγύπτου προερχόμενος, πιθανὸν ἐκ Νιγηρίας, καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸν μικρὸν τότε συνοικισμὸν, τὰ μάλα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σηροτροφίας καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὕφαντουργίας εἰς τοὺς κατοίκους ἐκείνους, συμβαλὼν οὕτω κατὰ πολὺ εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου καὶ τῆς περιοχῆς.

Ὁ αὐτὸς φέρεται ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ἀκραιὸν, Νότιον, σημεῖον τῆς νῦν Πόλεως, ἔνθα σήμερον τὸ Γ'. Δημοτικὸν Σχολεῖον Νιγρίτης, καταστὰν τὸ ἐνδιαίτημα αὐτοῦ αὐτόθι, τόπος ἐντροφῆματος καὶ καταφυγῆς παντός, τότε, Ἕλληνας καταδιωκομένου ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ αἰμοβόρου καὶ αἰμοδιψοῦς τυράννου τῆς Ἡπείρου, ἀπαισίου καὶ γνωστοῦ διώκτου τῶν Χριστιανῶν, Ἀλῆ Πασσιᾶ.

Τούτου ὡς σύζυγος φέρεται, περικαλλῆς τις καὶ εὐειδῆς Ἕλληνις ὀνόματι Μήνα, ἣτις καὶ εἶχεν ἀναπτύξει σπουδαίαν κοινωνικὴν δρασίαν εἰς τὴν ἀρτισύστατον τότε κοινωνίαν τῆς Νιγρίτης, διακρινομένη ἰδίως εἰς ἔργα φιλανθρωπίας πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων καὶ δυστυχούντων, δαπανῶσα ἀφειδῶς—συναινέσει τοῦ συζύγου της — ποσὰ σημαντικὰ καὶ τεράστια διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Δῆθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Νίγκερ καὶ ἑξελληνισθέντος εἰς Νίγερ ἢ καὶ ὡς ἐκ Νιγηρίας καταγομένου, ἔλαβεν καὶ ἡ Πόλις τὴν ἣν φέρει ὀνομασίαν. Δηλαδή : Νίγερ, Νιγερία, Νιγερίτα καὶ κατὰ πτώσιν τοῦ ε, ὡς μεταξὺ δύο συμφώνων προφανῶς, Ν ι γ ρ ί τ α.

Ἄλλὰ καὶ ἡ περὶ τοῦ προσώπου τούτου περίπτωσις τυγχάνει μῦθος τῆ ἀληθεία, προελθοῦσα ὡσαύτως ἔξ εὐφαντάστου τινός, καθόσον καὶ ἐφόσον, διὰ τῆς κυκλοφορούσης ταύτης φήμης, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ ἡ ὀνόματι Μήνα σύζυγος αὐτοῦ, ὑπῆρξαν καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν τῶν χρόνων τοῦ τῆς Ἡπείρου τυράννου, τοῦτέστιν ἐν περιόδῳ 1760—1830 (πιθανῆς διαρκείας τῆς ζωῆς ἀμφοτέρων ἐνταῦθα) τότε, ἐκ τοῦ προσφάτου αὐτοῦ παρελθόντος, θὰ ἦσαν πρόσφατα καὶ καταφανῆ τὰ ἕληνη τῆς διελεύσεως αὐτῶν, εἴτε ἔξ ἀπογόνων, εἴτε ἔξ ἐγκαταλειφθέντων ἀκινήτων κτημάτων τούτων, ὡς κατ' ἐκείνην τὴν

ἐποχὴν ἔχομεν, ναὶ μὲν ἐξαφανισθείσας οἰκογενείας καὶ ἀπογόνους αὐτῶν σήμερον, ὅμως γνωστῶν καὶ διαθρυλουμένων τῶν ὀνομάτων των, τόσον ἐκ τῶν ἀγαθῶν των πράξεων, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἀκινήτων ἅτινα κατέλιπον καὶ φέρουν εἰσέτι τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν. Π.χ. Χατζηαποστόλου Μπαντιῆνες : Ἄγροὶ κείμενοι ἐγγὺς τῆς Πόλεως, ἐκπονηθέντες ὑπὸ τῶν κληρονόμων τούτου εἰς προγόνους τῶν νῦν κατόχων ἐν ἔτει, παραπλήσια, τοῦ 1880. Ἀποθήκη Χατζηαποστόλου, κτίσμα τούτου, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Ἀθανασίου (κοινῶς σήμερον Βακούφικον). Οἰκόπεδον Γιαννακοῦ Χριστάκου. Ἐπίσης δωρηθὲν παρὰ τοῦ ἰδιοκτῆτου πρὸς τὸν ἄνω Ναὸν καὶ ἀποκαλούμενον ἤδη οὕτως. Οἰκόπεδον Χατζηαντωνίου, παρομοίως. Φοῦρνος Φτέγγα. Κρουσταλλοῦς Μονοπάτι κλπ.

Ὅθεν, καὶ ἡ φήμη αὕτη, περὶ προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως καὶ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου τούτου προσώπου, εἶναι ἀποκύημα φαντασίας, μηδεμίαν θετικὴν ἔχουσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάσιν. Πλέον δὲ ἢ ἀπαράδεκτος, καθόσον καὶ ἡ φήμη αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ὀπωσδήποτε γνωστὴ εἰς τὸν ῥηθέντα δημοδιδάσκαλον Δαμάνην, ὅστις καὶ ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμίαν ποιεῖται, μνεῖαν καίτοι λόγῳ ἡλικίας καὶ λόγῳ γνώσεων εὐρίσκειτο τοσοῦτον ἐγγύτατα τοῦ παρελθόντος ἐκείνου.

ΕΚΔΟΧΑΙ (1)

Μία : Ὅτι ἡ λέξις Νιγρίτα, προῆλθεν ἐκ τῆς φράσεως Νέοι Ἄγροί.

Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη τῷ ὄντι μᾶς ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καί, ἐπὶ τὸ στοχαστικώτερον καὶ ἀκριβέστερον, προσεπαθήσαμεν νὰ ἐρευνήσωμεν καὶ νὰ μελετήσωμεν αὐτήν. Καί, ἐξ ὧν περὶ ταύτης ἐξηγάγαμεν, διατυποῦμεν τὰ ἀκόλουθα ἐν κατορθωτῇ ἀποδόσει.

Ἡ Νιγρίτα, ὡς πάλιν, κατὰ τὸν ἀείμνηστον Δημοδιδάσκαλον, δὲν ἔκειτο ἔνθα αὕτη σήμερον, ἀλλ' ἐν θέσει ἣν τοποθετεῖ ἐκεῖνος, τοῦτέστιν εἰς τὴν Παλαιοχωροῦδαν, ἣς, πράγματι, ἐρείπια τοῦ ἐγκατελειφθέντος ἐκείνου χωρίου σώζονται ἔτι καὶ σήμερον.

Διαφωνοῦντες ὅμως ἔνεκεν τῶν πληροφοριῶν μας καὶ εἰκασίας μας ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τῆς ὀμαδικῆς μετοικεσίας ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν πιθανότεραν κατὰ τμήματα τοιαύτη, ἤγουν διαρροϊκῶς, συμπεραίνομεν ταύτην οὕτω πῶς :

(1) Ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου ἐν τῷ περισπουδάστῳ συγγράμματι αὐτοῦ «Αἱ Σέρραι μετὰ τῶν Προαστείων» Λειψία 1904 καὶ ἐν σελ. 82, ἀπαριθμῶν διάφορα ὀνόματα χωρίων, ἀναφερόμενα εἰς χρυσόβουλλα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ ἀρχαίου Κώδικος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεργῶν, τοῦ ἀρπαγέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ μὴ ἐπιστραφέντος μετὰ τῶν ἄλλων κωδίκων, σημειοῖ πιθανῶς τὸν ἀρχαιότερον καὶ ὀρθότερον τύπον ὀνομασίας τῆς πόλεως, ἀναφερόμενον εἰς τὴν σελ. 3 τοῦ Κώδικος. Ἡ Ἱγρίτα, σελ. 3, ἡ νῦν κομὸπολις Νιγρίτα (τὴν Ἱγρίταν—τὴ Νιγρίτα—ἡ Νιγρίτα). Καὶ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶναι ἀξία πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης.

Ότε οἱ μακρυνοὶ τῆς Νιγρίτης, πρόγονοι ἡμῶν κάτοικοι, εὐρίσκοντο ἔτι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν ἀνωτέρω ῥηθεῖσαν Παλαιοχωρούδα (καὶ σήμερον ἡ περιοχὴ ἐκείνη ἀποκαλεῖται Παλαιόχωρα καὶ οὕτως εἶναι γνωστὴ καὶ χαρακτηρισμένη ὡς ἀγροτικὴ περιοχὴ τοῦ Δήμου Νιγρίτης), ἔνεκεν ἀναγκαίων λόγων ἐπεκτάσεως τῶν καλλιεργειῶν των καὶ εἰς ἐτέρους ἀγρούς, μακρὰν τῆς περιοχῆς των, ἐξετράπησαν καὶ πρὸς ταύτην τῆς Νιγρίτης, οὔσης τότε ἀκατοικήτου καὶ ἀκαλλιεργήτου. Ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου ὅτι, οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι οἱ καλλιεργήσαντες ἀγροὺς πρὸς τὸ σημεῖον ἐνταῦθα, ἔνεκεν ἀφ' ἐνὸς τῆς ὀπωσδήποτε ἀποστάσεως (τρίωρος περίπου) καὶ ἵνα μὴ, ἀφ' ἐτέρου, καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἐστίας των καὶ δὴ ἐν καιρῷ θέρους ὅτε ἡ ἐργασία ἀπῆτει τὴν συνεχῆ παραμονὴν αὐτῶν ἐπὶ τῶν καλλιεργειῶν των, καθὼς καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἵνα ἀπέφευγον τὰς ταλαιπωρίας, ἔκ τε τῆς ἐνίοτε μεγάλης κακοκαιρίας καὶ τῆς ἀποστάσεως, ἀνήγειραν, ἐντὸς τῆς κτηματικῆς θέσεως τῆς οὕτως ἀγροτικῆς περιοχῆς, ἕκαστος, Κ α λ ύ β α ς (σύνηθες φαινόμενον ἐν Ἑλλάδι, ἐξ οὗ καὶ ἀπανταχοῦ τῆς Χώρας πλεῖστα ὅσα χωρία ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Καλύβια) ἐνθα καὶ διέμενον πρὸς ἀσφάλειάν των, συγχρόνως καὶ ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων κλπ.

Αἱ Καλύβαι αὗται ὑπῆρξαν καὶ ὁ πρῶτος οἰκισμὸς τῆς περιοχῆς παρὰ τῶν κατελθόντων τούτων καλλιεργητῶν, οἵτινες, ἀναμφιβόλως, οἱ πλεῖστοι θὰ προήρχοντο ἐξ ἐκείνων τῶν γεωργῶν, οἱ ὁποῖοι, στερούμενοι ἐπαρκοῦς πατρικῆς γῆς, ἐγγὺς ἢ πέριξ τοῦ Χωρίου ἢ καὶ καταστάντες ἀπόκληροι κληρομεριδίων κ.τ.α. διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς καταλήψεως καὶ ἐκχερσώσεως ἀγρῶν νέων, προσεπάθησαν νὰ καλύψωσι τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης.

Ἐκ τούτου τοῦ γεγονότος, οἱ νέοι οὔτοι καλλιεργηταί, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς παλαιούς τῆς Παλαιοχωρούδας, ἀπεκλήθησαν, καὶ ὀρθότατα, «Νέοι Ἄγροται» καὶ ἡ τούτων περιοχὴ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν παλαιάν, «Νέοι Ἄγροί».

Τεκμέραιται, ὅθεν, ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι, οἱ τὸ πρῶτον εἰς Καλύβας ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα, οἵτινες ἡμέρα τῆ ἡμέρα περισσότερον καὶ καλύτερον ἐδραιούμενοι ἐπὶ τῆς νέας αὐτῶν κατοικίας καὶ ὀλονὲν ἀπομακρυνόμενοι καὶ ἀπέχοντες ἐκ τῆς γενετείρας αὐτῶν, ἀκόμη καὶ ἀπὸ Διοικητικά, Πολιτικά, Κοινωνικά καὶ τοιαῦτα ζητήματα, διαμείναντες ὀριστικῶς πλέον εἰς τὸν νέον αὐτῶν τόπον, ἀπεκλήθησαν παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ λόγῳ ιδιότητος καὶ λόγῳ θέσεως, «Νεοιαγροῖται», κατὰ τὸ Ἄγιορεῖται οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἄγιῳ Ὁρει . . ., Ἐηρομερῖται οἱ τοῦ Ἐηροῦ μέρους κλπ. καὶ φυσικὸν ἐπόμενο καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν Ν ι γ ρ ι τ α, οὕτως.

Ἐὰν συλλογισθῶμεν τῶνόντι, τὸ σκότος τῆς Παιδείας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ τοιοῦτον, δηλαδὴ ὁ οἰκισμὸς καὶ ἡ μετοικεσία, θὰ συνέβη καὶ θὰ ἔλαβε χώραν πρὸ τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ εἰς βάθος ἀμνημόνευτον, καθόσον ὑφίσταται γραπτὸν τεκμήριον ὅτι ἐν ἔτει 1650, ἦτο

γνωστή ἢ ὀνομασία καὶ ἡ Πόλις Νιγρίτα, (Σερραϊκὰ Χρονικὰ Π.Π. Τόμ. Α'. «Χρονικὸν Σερραίου Ἱερέως Παπασυναδινοῦ»), καθ' ἣν ἡ περὶ ὀρθῆς γραφῆς ἔννοια τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐτύγχανεν τελείως ἄγνωστος εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖνο πλῆθος τῶν περὶ ὧν πρόκειται κατοίκων, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον διὰ τῶν σποραδικῶς, περὶ γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, γνώσεων ἐνίων κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν γλῶσσαν του καὶ ὑπόστασίν του, τοῦτέστι διὰ τῶν Γραμματοδιδασκάλων καὶ Ἱερέων τῆς ἐποχῆς, ἡ ἀνορθόγραφος γραφὴ τῆς φράσεως Νέοι ἄγροί, ὡς τὸ πιθανὸν Νέι ἄγρι καὶ κατὰ τὴν ὁμιλία Νι (νέος-νειός, νέοι-νειοί-νι) ἄγρι, ἢ καὶ μόνον Ν (ἐξυπακουομένου τοῦ Ν μεθ' ἑνὸς ι) ἄγρι καὶ μὲ προφανῆ ἐξάλειψιν τοῦ α ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς λέξεως, προῆλθεν ἡ Νιγρίτα, ἢ Νιγρίτη, καθὼς καὶ σήμερον λέγομεν καὶ γράφομεν, Δῆμος Νιγρίτης, ἐν Νιγρίτη, ἀντὶ Δῆμος Νιγρίτας ἐν Νιγρίτῃ κλπ, καὶ ἔχει ἔκτοτε.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν συνεπῶς ὅτι, αἱ πρῶται Καλύβαι αὐταὶ ἐδημιούργησαν καὶ ἐτέρας καὶ ἔνεκεν ὑστέρας ἀθρόας προσελεύσεως παντὸς εἴτε στερουμένου κτήματος ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἀλλαχοῦ καὶ ἔνεκεν τοῦ ἠπιωτέρου κλίματος, τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους, τῆς εὐκολωτέρας καλλιιεργείας τῶν γαιῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρότερον κατοικίαν καὶ περιοχὴν, τυχὸν ἐκ παρακινήσεως καὶ προπαγάνδας—ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον—καὶ διαφημίσεως τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν πρώτων οἰκιστῶν, αἱ Καλύβαι ἐκεῖναι ἤρχισαν νὰ πληθύνωνται καὶ οἱ κάτοικοι ὅλον ἐν νὰ αὐξάνουν καὶ ἐδημιουργήθη οὕτως ἡ νέα Πόλις μὲ τὴν ἀποκληθεῖσαν καὶ ἐπικρατήσασαν, εἴτα, ὀνομασίαν, ἐνῶ ἡ Παλαιοχωρούδα ἤρξατο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ νὰ φθίνῃ αἰσθητῶς, ἕως οὗ ἐγκατελείφθη ὀριστικῶς, δώσασα τὰ πρωτεῖα καὶ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἰς τὴν νέαν.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Πόλεως σήμερον, ἀντὶ νὰ ἀποκαλοῦνται Νιγρίται, ἢ Νιγριταῖοι, ἀλλὰ Νιγριτινοί, φρονοῦμεν ὅτι ἐπεκράτησε τὸ καὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς ἐπιτρεπτόν, ὡς θάλασσα-Θαλασσίται καὶ Θαλασσινοί. Κάστρον-Καστριταὶ καὶ Καστρινοί, ἀλλὰ καὶ διέτι, ἐν τῇ Μητρικῇ ἡμῶν ὁμιλουμένη, ἀντὶ νὰ λέγομεν αὐτοῖς, μεταχειριζόμεθα τὴν λέξιν αὐτινοί καὶ ἀντὶ τ ἐ τ ο ἰ ο ι-τετιανοί κλπ.

Καὶ ἐὰν δὲν εἴχομεν τὴν αὐτόχρομα ἰδικὴν μας γνώμην περὶ ἐτέρας ἐκδοχῆς, ἦν καὶ θὰ ἀναπτύξωμεν κατωτέρω, μὲ δεδομένα βεβαιοῦντα ὀφθαλμοφανῶς πως τὴν πεποίθησίν μας περὶ αὐτῆς, τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως θὰ ὑπεστηρίζαμεν ἐκ τῆς παρούσης ἐκδοχῆς καὶ ταύτην θὰ ὠμολογούσαμεν ὡς τὴν πλέον ἀληθοφανῆ καὶ πιθανωτέραν, μαρτυροῦσαν καὶ τὴν καθ' ὅλα Ἑλληνικότητα τῆς λέξεως, αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς καὶ ἐκ ρίζης, πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἑλληνικότητα τῆς Πόλεως, τῆς γλώσσης καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων τῆς, ὡς τὸ τοιοῦτον γνωστὸν παγκοίνως καὶ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον, ὅτι δηλαδὴ ἡ Πόλις οὐδέποτε κατεκλήθη Πολιτικῶς ὑπὸ ξένων στοιχείων, τόσον

Σλαβικῆς ποτε προελεύσεως ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων, παρὰ τὴν μακροαίωνα ὑποδούλωσιν τοῦ Ἔθνους, ἦτοι Νιγρίτα, ἀπὸ τὴν φράσιν Νέοι Ἀγροί, λόγῳ καλλιεργείας καὶ ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῇ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς. Ἀλλά, πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰ περὶ τῆς ἡμετέρας, προχωροῦμεν εἰς ἑτέρας.

Ἄλλη ἐκδοχὴ : Ὅτι ἡ ὀνομασία Νιγρίτα προῆλθεν ἀπὸ τὴν λέξιν ἀνήγροικος—στερητικὸν α καὶ γροικῶ, κατὰ τὸ ἀνυπάκουος, α καὶ ὑπακούω κτλ.—καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἄγροικων αὐτῶν κατοίκων ἢ καὶ ἀγροίκων, ἀπεκλήθη καὶ ἔλαβε καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν τὴν ἦν φέρει ὀνομασίαν, προφανῶς καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀνορθογράφου γραφῆς, ὡς τὸ πιθανώτερον, ἀνίγρικη, ἢ ἀνήγρηκη ἢ ἀνίγριτη (σύνηθες φαινόμενον καὶ ἡ μεταλλαγή τῶν συμφώνων, Τσιμισκῆς—Τσιμισκῆς κλπ) καὶ κατ' ἀποκοπὴν τοῦ α πρὸς ἀπλουστέραν ἐκφράσιν τῆς λέξεως, Νίγρικη ἢ Νίγριτη, ἐκ τούτων καὶ ἡ περιοχὴ ἢ μᾶλλον ἢ κατοικία εἶτα Νιγρίτα.

Καὶ ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, εἰς ἠνυπάρχει περισσοτέρα τῶν ἄλλων περιπτώσις πιθανότητος καὶ ἀληθοφανείας, δὲν μᾶς ἀφίνει ἀδιαφόρους καὶ μᾶς καθιστᾷ σκεπτικιστικούς, ὡς μὴ ἀφισταμένη ἴσως καὶ τῆς πραγματικότητος. Διότι τὸ μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ δογματικὴν ἔννοιαν, κυκλοφοροῦν εἰσέτι, εἴτε ὡς φραστικὴ ἐκδήλωσις καὶ νόημα, εἴτε ὡς σκῶμμα, Νιγριτινοὶ= ἀνίγρικι, (τὸ ἰ μόλις ἀκουόμενον, καθιστῶν τὸ κ—οὕτως εἰπεῖν—παχύτερον τῆς καθεαυτοῦ προφορᾶς του) δὲν δύναται νὰ εἶναι τοῦτο τυχαῖον, ἀλλὰ διατήρησις ἀναμνήσεως διὰ μέσου τῶν χρόνων. Καὶ διότι περὶ αὐτοῦ θὰ κάμωμεν λόγον πάλιν, ἐρχόμεθα εἰς ἑτέραν ἐκδοχὴν.

Αὕτη, ἐντελῶς διάφορος τῶν ἄλλων. Ἐνταῦθα ἐκ ξενικῆς λέξεως καὶ δὴ ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐκ τῆς φράσεως Ε ρ ἰ - Αντὰ (ντ=Δ Λατιν).

Τὴν Τουρκικὴν, ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν τὴν κατέχομεν, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἐμάθαμεν περὶ τῆς φράσεως αὐτῆς, σημαίνει αὕτη καὶ δηλοῖ Μαύρη Χώρα, φοβερή, ἐννοεῖται ἀπὸ ἀπόψεως βλαστήσεως καὶ εὐδοκίμησεως παντὸς εἴδους καλλιεργείας καὶ προϊόντος ἐν τῇ περιοχῇ τῆς, μετ' ἀποτελέσματος ἐπιτυχῶς πάντοτε ἀποδόσεως ἐσοδείας κλπ. ὡς ἀλλαχοῦ Ἐ ρ ἰ - Ν τ ε ρ έ, μαῦρος στενωπός, φοβερός στενωπός, κύκλος κλπ. Ἐ ρ ἰ - Μπουτζιάκ κλπ.

Βεβαίως, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι λόγῳ τῆς ὑποδουλώσεως καὶ κατοχῆς τῆς Χώρας ὁ κατακτητὴς διὰ τῆς γλώσσης του μετωνόμασε πλείστας ὕσας πόλεις καὶ κόμας καὶ χωρία καὶ ὄρη καὶ περιοχὰς καὶ ποταμοὺς καὶ τὰ πάντα γενικῶς. Ἐπόμενον ἦτο τὸ τοιοῦτον νὰ συνέβαινε καὶ ἐνταῦθα καὶ ἔνεκεν τοῦ ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη, ὄντως διεκρίνετο ἀνέκαθεν καὶ ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων ἀκόμη χρόνων, διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους τῆς, νὰ ἀπεκλήθη οὕτως, ὥστε εἴτε οἱ αὐτοχθόνως διαμένοντες κάτοικοι ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ, εἴτε οἱ τὸ πρῶτον ἐγκατασταθέντες, νὰ ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἐκ τῆς μετονομασίας ταύτης, διὰ τῆς καταγραφῆς τῆς περιοχῆς ἐν τοῖς Τουρκι-

κοῖς βιβλίοις καὶ κτηματολογίοις ὡς Ἐρί αντὰ ἢ καὶ Νερί αντὰ (Ἰβίρων - Νιβίρου. Ἴσ-οβᾶ-Νισ-οβᾶ-Νισβᾶ ἢ καὶ Νεγρί αντὰ (τὸ γ ἐν τῇ προφορᾷ, αἰσθητῶς ἀκουόμενον) καὶ ἐκ τούτου τοῦ Ἐρί αντὰ ἢ Νεγρί αντὰ, ἐξελλησομένου, προέκυψεν ἡ Νιγρίτα.

Καὶ ναίμην, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ—πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς—Τοῦρκοι, καὶ ὁσάκις οὗτοι ἐπρόκειτο νὰ προφέρωσι τὴν λέξιν Ν γ ρ ί τ α, πάντοτε μετεχειρίζοντο καὶ ἀπεκάλουν αὐτὴν (ἀλλὰ φυσικῶ τῶ λόγῳ καὶ διότι δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρωσιν ἢ καὶ νὰ γράψωσιν ἀκόμη ἄλλως, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ σοβαρότερον καὶ ἀξιοσημείωτον σημεῖον τῆς μὴ παραδοχῆς ἀσυζητητὶ καὶ παντελῶς, προελεύσεως δηλαδὴ τῆς λέξεως καὶ τῆς ὀνομασίας ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐκτὸς βεβαίως καὶ ἄλλων πλέον ἀληθοφανεστέρων καὶ πειστικωτέρων λόγων) Ν ε ρ ἰ - α ν τ ᾶ, μᾶλλον δὲ μετ' ἀκουομένου τοῦ γράμματος γ - ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, Ν ε γ ρ ἰ α ν τ ᾶ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δέον νὰ θεωρῆται ἀνυπόστατος καὶ καθόλου πιθανή, καθόσον Τοῦρκοι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ καὶ ἰδίως ἐντὸς τῆς Πόλεως οὔτε διέμενον ποτέ, οὔτε κτήματα αὐτῶν ἐνταῦθα ὑπῆρξαν καθόλου. Τὸ τοιοῦτον—ὡς εἴπομεν—καὶ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον καὶ δι' ὃν τινα ἔχει ἀπορίαν, ἅς ἐξετάσῃ τὴν ἱστορίαν ὄλων ὄσων περὶ αὐτῆς ἔγραψαν. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπεκτεινόμενοι νὰ ἐμνημονεύαμεν καὶ σχετικὰ χωρία καὶ περικοπάς. Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον, οὐδὲ σκόπιμον, οὐδὲ ἀναγκαῖον θεωροῦμεν, καθόσον ἐξ ἀρχῆς ἐτονίσαμεν, ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν, ἀλλὰ ἀπλῶς τὰς φήμας καὶ ἐκδοχὰς σημειοῦμεν καὶ τὴν κατὰ δύναμιν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμης οὕτως ἐκφέρομεν.

Συνεπῶς καὶ ἐκ τῆς Τουρκικῆς διαλέκτου καὶ δὴ ἐκ τῆς ἀνωτέρω φράσεως ὅτι προῆλθεν ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως, ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν καὶ θεωροῦμεν τὴν ὑποθετέαν γνώμην σφαλεράν, ὡς μηδεμίαν πρὸς τὴν πραγματικότητα ἔχουσαν σχέσιν.—Τοῦτ' αὐτὸ καὶ διὰ τὸ ὅτι δῆθεν, οὕτως ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐφέρετο ἡ Πόλις γεγραμμένη εἰς τινὰ Κώδικα τῶν Ἀρχαίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών πάλαι ποτέ.—Ἐκτὸς τοῦ ἀβεβαίου καὶ ἀγνώστου περὶ τοῦ τοιούτου, ἀλλ' ἔστω καὶ πιθανοῦ, ἐνῶ θὰ ἐπρόκειτο περὶ αὐτῆς τῆς Ἑλληνικωτάτης λέξεως Ν ι γ ρ ἰ τ α, ὅμως λόγῳ τῆς Τουρκικῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς, ἀφίνετο καὶ μόνον ἀφίνετο ἢ ἐντύπωσις ὅτι προήρχετο ἐκ ταύτης.—Προσέτι καὶ δι' ὃν τινα λόγον ἤθελεν ὑποτεθεῖ ἢ ἐκ τῆς παρουσίας ἐκδοχῆς προέλευσις, καθ' ἡμᾶς, οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς τοῦ Ἐρί αντὰ ἢ Νερί ἢ Νεγρί αντὰ, ἀλλὰ ἐκ τῆς τοιαύτης Βέργ-ἢ Νεργ-ἢ Νεργ- αντὰ, ὡς θὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ κατωτέρω.

Καὶ αὗται μὲν αἱ περὶ προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως Νιγρίτης Φῆμαι καὶ Ἐκδοχαί, ἅς—ὡς ἐλέχθη—ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον καὶ καλὸν ὅπως καταγράψωμεν οὕτως, ὡς ἐλάχιστον ὑλικὸν—ἔστω ἀνώφελον

καὶ ἀκατάλληλον καὶ ἀσήμαντον καὶ λόγου ἀνάξιον καὶ μηδαμινὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον—διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Πόλεως, καὶ ἤδη χωροῦμεν εἰς ταύτην.

Ἀνεξαρτήτως τούτων τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν, ἡμεῖς λόγῳ συνεχοῦς ἀνασκαλεύσεως τοῦ ἀχανοῦς παρελθόντος, συνέβη ποτὲ νὰ βυθισθῶμεν ἐπιπερισσότερον εἰς τὸ βάθος ἐκεῖνο τῶν πηγῶν ἐν ᾧ ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ ἐξηγάγομεν τὴν ἀλήθειαν καθαρωτέραν καὶ λαμπροτέραν τῶν δοξασιῶν καὶ ἐκ τοῦ πυθμένος ἐκεῖνου, ὅ,τι ἐν ἀμόρφῳ καταστάσει συνελέξαμεν καὶ ἀπεκαθάραμεν, εὔρομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅπερ μᾶς ἐνεδυνάμωσε τὴν σκέψιν ἵνα εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὑποστηρίζοντες μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ λέξις καὶ ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως Νιγρίτα προῆλθεν ἐκ τῆς πάλαι ποτὲ ἀκμαζούσης καὶ κειμένης εἰς τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς σημεῖον, ἀρχαιοτάτης Πόλεως τῆς Χώρας Βισαλτίας ἢ τῶν Βισαλιῶν, Βέργα, καλουμένης, ἀπεχούσης ἀπὸ Ἀμφιπόλεως 200 Στάδια (37 χιλ.), παρὰ τοῦ εἴσου τοῦ Ποταμοῦ Στρυμόνος εἰς τὴν Κερκινίτιδα Λίμνην (Μ. Ἑλλ. Ἔγκ. Πυρσοῦ).—Καὶ σήμερον εἰὰν μετρήσωμεν τὴν ἀπόστασιν θὰ εὔρωμεν ἰὴν αὐτὴν καὶ εἰὰν ἐπακριβῶς προσδιορίσωμεν τὸν σημεῖον, ὡσαύτως τὸ ἴδιον.

Περὶ τοῦ τοιούτου, δὲν μᾶς ἄφισεν, κυρίως, ἀσυγκινήτους καὶ ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ καὶ χαλκεντέρου—ὡς ἀπεκλήθη—ἱστοριοδίφου Μαργ. Δήμιτσα, ὅστις τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην Πόλιν τοποθετεῖ ἐνταῦθα καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ κῦρος ἀδιαφιλονίκητον καὶ ἀναμφισβήτητον, καθόσον οὗτος διὰ τῆς φωτεινῆς του διανοίας ἐνδελεχέστερον καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἠσχολήθη περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ διὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ στοιχείων καὶ πηγῶν, (Πευτιγγεριανοὶ Πίνακες - Ἀρχαῖαι Γεωγραφίαι, - Στράβωνος, - Πλινίου, - Πολυβίου - Συνέκδημον Ἱεροκλέους, Θέματα Κωνστ. Πορφυρογεννήτου), παρῶτρυνεν ἡμᾶς διὰ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον.

Ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, καθὼς, τοῦλάχιστον, γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἅπαντα ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπῆρξε θέατρον Πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Συνεπῶς, καὶ οἱ τότε κάτοικοι, ὡς γνωστόν, οὐχὶ ἄμοιροι τῶν παντοίων ἐκείνων ἀναστατώσεων, τοῦ ἐκπατρισμοῦ, τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ, τῆς φυγῆς, ἢ τοῦ φόνου διὰ μαχαίρας, καθὼς καὶ τὰ Χωρία καὶ αἱ Κῶμαι καὶ τὰ Πολίσματα αὐτῶν, τῆς ἐκ θεμελίων καταστροφῆς τούτων.

Ἀνάγκη δὲ νὰ εἴπωμεν, ἔστω καὶ ἐξ εἰκασίας μόνον, ἂν ὄχι μετὰ πλήρους βεβαιότητος, ὅτι ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα Βέργα, εἴτε ὡς Χωρίον, εἴτε ὡς Κώμη, εἴτε ὡς Πόλισμα, μᾶλλον τὸ τελευταῖον, ὑπῆρχεν ὁπωσδήποτε μέχρι τοῦ 12 αἰῶνος, ἐξαγομένου τοῦ τοιούτου ἐκ τοῦ κατωτέρω διατυπωθησομένου συλλογισμοῦ, ὅταν ἐν τῷ Συνεκδήμῳ τοῦ Ἱεροκλέους (6ος μ.Χ. αἰῶν) γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος. Ἀλλὰ διὰ τὰ κατόπιν, ἐνδυναμώνεται ἡ σκέψις μας περὶ ὑπάρξεώς της ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν αὕτη μικρὰ καὶ ἄσημος οὔσα καὶ χωρὶς τί, ἐν τῷ διαστήματι, σπουδαίου σημαντικοῦ γεγονότος, δὲν

ἔδιδε ἀφορμὴν ἱστορικῆς μνημονεύσεως· καίτοι ὑπάρχουσα· ὅταν, ἀσφαλῶς καθ' ὅλον ἔκεινο τὸ διάστημα, συνεπεία τῶν κατὰ καιροὺς λαμβανόντων χώρων γεγονότων, μολονότι καὶ θὰ κατεστρέφετο καὶ θὰ ἀνφοδομεῖτο ἐκ νέου, ὅμως οὐδεὶς τῶν Ἱστορικῶν τοῦ διαστήματος ἢ Γεωγράφος ἢ Χρονικογράφος ἐθεώρησε πρέπον ἢ ἀναγκαῖον νὰ σημειώσῃ τί περὶ αὐτῆς (ἀφοῦ καὶ σήμερον συμβαίνει διὰ γεγονότα ἀσημάντου ἀξίας καὶ σημασίας πλὴν τῶν ἑφημέρων λόγῳ τοῦ συγχρόνου τούτου), καὶ ὅταν ἐκ τῶν ἐντοπίων ἢ τῆς περιφερείας οὐδεὶς ἀνεδείχθη ἀσχολητῆς ἢ σχολιαστῆς τοῦ βίου αὐτῆς, ἐνῶ ἀντιθέτως, ἐὰν ἐδίδετο αἰτία διὰ σπουδαιότερον καὶ σημαντικώτερόν τι Ἱστορικὸν συμβεβηκός, ὡς π.χ. ἢ κατατρόπωσις τῶν Νορμανδῶν, ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Στρατηγοῦ Ἄλεξ. Βρανᾶ, ἐν ἔτει 1185 παρὰ τὴν Δημητρίτσαν (σημερινὸν Χωρίον τῆς Ἐπαρχίας Βισαλτίας Δημητρίτσι), ἀσφαλῶς καὶ ἐφόσον περὶ τοῦ χωρίου τούτου μνημονεύεται καὶ ποιεῖται λόγος καὶ δὴ κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὑποδηλοῦντα τὴν ὑπαρξίν του ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν συνύπαρξιν τῆς Βέργας, ἢ Βέργης, ἢ Βέρπης κατὰ τὸν Ἱεροκλέα, ἐν ἐκείνῃ τῇ περιόδῳ. Καὶ τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου καὶ τίς, μάλιστα, περὶ τῆς τύχης αὐτῆς, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀποτροπαία κατὰ τὴν διέλευσιν καὶ φυγὴν ἐκείνην τῶν Νορμανδῶν! Ἄλλὰ καὶ τίς οἶδεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν καὶ δὲν ἦνθει καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Ἰωαννίτση—τοῦ ἐπικληθέντος Σκυλογιάννη—(1206) ἐποχῆς, ὅταν, τοιαύτην καταστροφὴν ἐπιφέρων ἐκεῖνος εἰς τὴν Πόλιν τῶν Σερρῶν, δὲν ἐπέφερε παρομοίαν καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν ταύτην Πόλιν, τὸ Π ε π ρ ω μ έ ν ο ν τῶν ὁποίων ἔταξεν αὐτὰς νὰ ὑφίστανται καὶ νὰ δοκιμάζωσι πάντοτε τὰς αὐτὰς ὀδύνας καὶ συμφορὰς ἢ νὰ αἰσθάνωνται τὴν αὐτὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ εὐτυχῶν αὐτῶν γεγονότων! Καὶ ὅταν, δι' αὐτὰς τὰς κλεινὰς Σέρρας τότε, δὲν εὐρέθη εἰς Εὐστάθιος ἐκ Θεσ)νίκης ἢ εἰς Κριτόβουλος, ὅστις θὰ περιέγραφε τὴν φρίκην καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν Σερρῶν τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου ἔτους 1206, τίς θὰ περιέγραφεν διὰ τὴν τύχην τῶν ἄλλων πέριξ Χωρίων, τῶν ἐκ τῆς διαβάσεως καὶ διελεύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ἐκείνου τέρατος ἕως Θεσσαλονίκην, τὰ αὐτὰ ὅμοια, ἀναμφιβόλως, ὑποστάντων;

Ἄσφαλῶς, ἀσφαλέστατα, καὶ οἰαδήποτε τότε, Κώμη τῆς περιοχῆς αὐτῆς, καὶ ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀποκαλουμένη, θὰ ὑπέστη τὴν τοῦ βαρβάρου μανίαν ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι, τῶν κατοίκων, ὅσων κατῳρῆσαν νὰ διαφύγωσι τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν ἕξανδραποδισμόν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν κ.τ.α, ἐκτραπέντων πρὸς τὰ ὄρη διὰ νὰ σωθῶσιν. Ἴσως, ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ὡς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἀπολύτως, καὶ ἐκ φόβου, κυρίως, ἐπαναλήψεως τοιούτων φρικαλεοτήτων καὶ ὠμοτήτων καὶ βαρβαροτήτων, καὶ ἐκ ταύτης τῆς χρονολογίας, ἠναγκάσθησαν οἱ διασωθέντες νὰ παραμείνωσι μονίμως καὶ νὰ ἐμπήξωσι κατοικίας εἰς πλέον ἀπροσίτους παρυφὰς καὶ ὑψηλότατα σημεῖα τοῦ ὄρους Βερτίσκου διὰ νὰ ᾤσιν

εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλεῖς καὶ διὰ τὰ ὧσιν ἐλεύθεροι (περίπτωσις Σουλίου). Ἐπειτα, γενικῶς, σύνηθες φαινόμενον ἐν τῇ Χώρα ἡμῶν, αἱ ἐρημώσεις καὶ ἐγκαταλείψεις χωρίων καὶ κωμῶν, ἀκόμη καὶ πόλεων ἀνοχυρῶτων ἐκ τοιούτων ἀφορμῶν, ἐξ ὧν καὶ οἱ διατηρούμενοι οἰκισμοὶ μέχρι καὶ σήμερον εἰς ἀπώτατα ὕψη.

Οὕτω, ἀφίεται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ ὑπαρξίς τοῦ χωρίου Παλαιόχωρα ἢ Παλαιοχωρούδα ἐν τῇ ὄρεινῃ περιοχῇ, ἐξ ἧς κατὰ τὸν ἀείμνηστον πάντοτε Δημοδιδάσκαλον Δαμάνην, οἱ πρῶτοι συμπήξαντες οἰκισμὸν ἐνταῦθα ἦσαν κάτοικοι, μᾶλλον προήρχοντο, ἐκ Χώρας Παλαιᾶς, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν Πόλεως τινὸς Παλαιᾶς (καὶ σήμερον ἀκόμη νομίζομεν, ἢ Πρωτεύουσα Νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἢ κωμόπολις τις μεγάλη, ἀποκαλεῖται Χώρα) καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, μεγαλυτέρα τοιαύτη, ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ, δὲν ἦτο ἄλλη ἐκτὸς τῆς μόνης γνωστῆς, ἐνταῦθα, Βέργας, ἢ Βέργης ἢ Βέρπης, ὥστε ὡς προερχόμενοι ἐκ τοιαύτης Χώρας Παλαιᾶς, οὐχὶ δύσκολον καὶ νὰ ἀπεκλήθησαν καὶ νὰ ἀπεκαλοῦντο—εἰς ὃ σημεῖον ἐν τῇ καταφυγῇ των κατόκησαν καὶ διέμενον— Παλαιοχωρίται καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν Πα λ α ι ὄ χ ω ρ α καὶ ὡς μικρὸς ὁ οἰκισμὸς αὐτὸς ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν προτέραν κατοικίαν καὶ πόλιν Πα λ α ι ο χ ω ρ ο ῦ δ α (1). Καὶ τοῦτο ἀνεξαρτήτως ἂν, ἐκ τῶν ὑστέρων ἡμεῖς σήμερον, ἀποκαλοῦμεν Παλαιόχωραν τὴν νέαν ἐκείνην τότε κοιτίδα, ἐξ ἧς κατόπιν κατῆλθον αὐτοὶ οὗτοι οἱ πρῶτων κάτοικοι τῆς Βέργας καί, φυσικῶ τῷ λόγῳ, μετὰ χρόνον πολύν, οἱ ἀπόγονοι τῶν διασωθέντων ἐκείνων καὶ ἐπιζησάντων καὶ διαπληθυνθέντων ἐν τῷ μεταξῷ.

Ἐξάγεται ὅθεν ὅτι, ὅτε αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων ἔληξαν, ὡς λέγει ὁ Δαμάνης (καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἠννόει, τοὺς λαβόντας χώραν ἐκείνους πολέμους τῶν διαφόρων ἐπιδρομῶν ἀνὰ τοὺς χρόνους βραδύτερον, μέχρι τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἦτοι 1453), οἱ κάτοικοι, ἀναθαρρήσαντες, κατῆλθον—μᾶλλον ἐπανῆλθον—καὶ ἐνέπηξαν τὸν οἰκισμὸν των ἐνταῦθα, ἀκριβῶς δηλαδὴ εἰς τὴν Χώραν τῆς πάλαι ποτὲ καταγωγῆς των.

Ὁ Φοῖνιξ ἀποτεφροῦται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κόνεώς του, οἶονεῖ, ἀναγεννᾶται. Συνεπῶς καὶ διὰ τὴν Βέργαν, οὐδὲ δυνατόν, οὐδὲ νοητὸν νὰ συνέβαινε ἄλλως, νὰ ἐσβέννυτο αὕτη καὶ νὰ ἐξηλείφετο εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἡ Βέργα ἔπρεπε νὰ ζῇ καὶ νὰ ὑπάρχη, ἀδιάφορον ἂν ὑπὸ διάφορον καὶ μεταβεβλημένον νῦν ὄνομα.

Εἶτα, οὐδὲν μᾶς ἐμποδίζει καὶ οὐδὲν μᾶς καθιστᾷ ἀναμφιβόλους πῶς μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μετοικεσία, εἴτε διὰ τῆς ὁμαδικῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Παλαιοχωρούδας, εἴτε διαρροϊκῶς, ὡς ἐξεθέσσομεν ἐν

(1) Τὰ ὑποκοριστικὰ κατ' ἰδιωματισμὸν τῆς ὁμιλουμένης ἡμῶν λήγουν ἅπαντα εἰς οὐδι, θυλ. εἰς οὐδα : Πιδούδι, Κουρτσούδι, σκαμνούδι, χωργιουδούδι, σναμνούδι, Μπαρντακούδι, σκορδούδι, Χωραφούδι, Μαριγούδα, Τασούδα, Ἄννούδα, Βαούδα, ἀντὶ Παιδάκι, Κοριτσάκι, σκαμνάκι, χωριουδάκι, σταμνάκι, σκορδάκι, χωραφάκι, μικρούλα Μαρία, Τασία, Ἄννα, Βαῖα κλπ.

μιᾶ τῶν ἐκδοχῶν μας, ὁ τόπος αὐτὸς νὰ μὴν ἦτο γνωστὸς εἰσέτι εἰς τοὺς πέρειξ, ὡς τόπος καὶ περιοχὴ Βέργας, ἢ Βέρπης ἢ Νέγρης διὰ τε τῆς ζώσης καὶ ἐκ πιθανῶν τεκμηρίων, γραφῆς, ἢ λειψάνων οἰκήσεως, ἢ ἀπὸ οἰοδήποτε, τέλος, ἔχνος, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ κάτοικοι κατεσπαρμένων χωρίων καὶ οἰκισμῶν νὰ μὴν ἀπεκάλεσαν αὐτούς, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει των, Βεργίτας, ἢ Νεοβεργίτας, ἢ καὶ Νιβεργίτας (ἐκ τοῦ τοὺς ἐν Βέργῃ-Νιβέργῃ, ὡς κατὰ τὰ τοιαῦτα: Ἐν Ὀλύμπῳ ἔξ οὗ καὶ Νέλυμπος. Ἐν Ἰβίροις-Νιβίρου εἰς τὰ ἀπὸ συμφώνου ὀνόματα, τὸ Ν μεθ' ἑνὸς ι, ὡς Νίσυρος κλπ.), εἴτε, ὡς ἐγκατασταθέντας ἐν Βέργᾳ, εἴτε ὡς θεωρήσαντας αὐτοὺς ἀπογόνους τῶν ἐκ ταύτης καταγομένων, ἄρτι ἀφιχθέντας. Ὅτε ἐκ τῶν Ν ι β ε ρ γ ι τ ῶ ν τούτων καθὼς τὰ ἐκτεθέντα καὶ περὶ τῶν Ν ε ο α γ ρ ι τ ῶ ν ἀνωτέρω, κατ' ἀνορθόγραφον ἢ ἀντίστροφον γραφὴν καὶ προφορὰν καὶ ἡ περιοχὴ τούτων Νιβεργίτα ἢ Νιβιργίτα (μεταξὺ ε καὶ ι εὐκόλος ἢ μεταλλαγὴ, ἀφοῦ καὶ νῦν ἀντι νερὸ-νιρό, Λεχῶ-Λιχῶ Λιχῶνα καὶ πληθὸς ἄλλων παρεμφερῶν) ἢ Νιβιρίτα ἢ Νιβρίτα καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς φθορᾶς τῆς λέξεως, διὰ μέσου τῶν ἐτῶν, εἰς τὴν τελικῶς διαμορφωθείσαν καὶ ἐπικρατήσαν Ν ι γ ρ ί τ α.

Σημειωθῆτω ὅτι αἱ τοιαῦται παραλλαγαὶ καὶ μεταστροφαί, οὐδὲ ἀφίσικοι, οὐδὲ παράδοξοι διόλου, ὅταν ἀπὸ Β ε ρ γ α τῶν ἀρχαίων μετατρέπεται εἰς Β ε ρ γ η ν ἐπὶ Στράβωνος καὶ ἕως Ἱεροκλέους Β ε ρ π η καὶ ὅταν ἐπὶ ἐνιαυτῶν ὄλων, καθ' ὃν τρόπον ὁ τόπος καὶ ἡ χώρα διήλθον καὶ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως καὶ διὰ τοῦ ἀλφαβήτου τῆς Λατινικῆς μετεγράφησαν καὶ ἐπιγράφησαν ἅπαντα καὶ διὰ τῆς γλώσσης ταύτης ἦτο καὶ ἐνδεχόμενον τὸ Λατινικὸν Β ὄπερ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ δὴ ὑπὸ ἀγραμμάτων νὰ ἐξελήφθη ὡς ν μικρὸν καὶ ἡ γραφομένη συνεπῶς ἕως τότε Βέργῃ νὰ κατέστη Ν ε ρ γ η ἢ καὶ Ν ε γ ρ η δι' ἀναγραμματισμοῦ τῶν γραμμάτων, εἴτε ἐκ παραδρομῆς, εἴτε δι' εὐκολωτέραν προφορὰν κλπ. (Ζεβροχώρι-Ζεβροχώρι. Γρατσανίζω-Βρατσανίζω κ.ἄ.)

Καὶ ὅταν κατὰ τὴν ἱστορίαν ἔχωμεν τοιαύτας παραφθορὰς καὶ τοιαῦτα παραδείγματα μεταστροφῶν γραμμάτων καὶ λέξων καὶ ὀνομασιῶν πολλῶν Πόλεων (Σίρις, Σίρρα, Σέρρα, Σέρα, Φερραί, Σέρραι) καὶ πολλῶν ἄλλων καὶ ποικίλων πραγμάτων, διὰ τίνα λόγον νὰ μὴν παραδεχθῶμεν ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου;

Κατόπιν, ἐν παμπάλαιον λείψανον, εἰς Πύργος, σχήματος καὶ μορφῆς τῶν χρόνων τῶν Μακεδόνων Ἀλεξάνδρου Α' ἢ Φιλίππου Β', ὑπάρχων καὶ ἱστάμενος ἐν ἐρειπῶδει καταστάσει ἕως τὸ θῆρος τοῦ 1912, ὅτε ὄλως μυστηριωδῶς καὶ λίαν παραδόξως, κατέρρευσε καὶ διελύθη ἐν μιᾷ στιγμῇ, μᾶς ἀφίνει νὰ συμπεράνωμεν, μᾶλλον νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ παμπάλαιότατον ἐκεῖνο λείψανον ἵστατο μέχρι τῆς πτώσεώς του διὰ νὰ καταμαρτυρῇ τὴν Πόλιν ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν, ἣν ποτε ἐκόσμει καὶ ἐφρούρει καὶ τὴν Ἑλληνικότητα αὐτῆς μέσῳ τῆς δουλείας τοῦ Ἑθνους. Καί, ναί... εὐθὺς

ὡς εἶδε ροδίζουσαν τὴν αὐγὴν τῆς ἐλευθερίας (Ὁκ)βριος 25) καὶ ἀνατέλλουσαν τὴν λύτρωσιν, ἐκ τοῦ ζυγοῦ, τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠραματίσθη τὸν θρίαμβον καὶ τὴν τοῦ Ἔθνους ἀθανασίαν καὶ αἰωνιότητα, ἐθεώρησε τὴν ὑπαρξίν του περιττὴν καὶ ἐξαφανιστέαν.

Βέργα λοιπὸν ἢ ρίζα τῆς προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως Νιγηρίτης καὶ πέριξ ταύτης δεόν νὰ ἀναζητηθῇ ἢ ἀκριβεστέρα καὶ ἀστραπυκότερα ἀλήθεια, βεβαίως ἐπισταμένως καὶ ἀναντιρρήτως μετ' Ἱστοριοδιωικοεπιστημονικοῦ πρίσματος φακοῦ.

Ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ἀδελφὴ Πόλις τῶν Σερρῶν ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν κατακτητῶν ἐν ἔτει 1379 ἢ 1383 (ἀδιάφορον), πλέον ἢ βέβαιον καὶ ἐπόμενον, ὅτι τὸ μοιραῖον νὰ ἐπηκολούθησεν καὶ διὰ τοῦτον, τὸν χῶρον. Ὅποτε, εἴτε ὑπῆρχε Κώμη ἐν αὐτῷ καὶ αὕτη ἀσφαλῶς ἢ Βέργα μετὰ τὴν ἀνάλογον, κατὰ τὰ ἄνω, ὀνομασίαν αὐτῆς καταγραφεῖσα καὶ αὐθωρεῖ ὡς Βεργ· ἢ Νεργ· ἢ Νεργ-αντά, ἢ μὴ ὑπάρχουσα τυχόν, ἀλλ' ἀναζητηθεῖσα ἢ παλαιὰ ὀνομασία τῆς περιοχῆς διὰ τῶν Ἱστορικῶν καὶ Γεωγράφων τοῦ κατακτητοῦ καὶ εὐρεθεῖσα καὶ ἐξαχθεῖσα ἢ ἀρχαία, πάλιν φυσικὸν ἐπόμενον ἦτο νὰ καταγραφῇ Τουρκιστὶ ὡς Βέργ, ἢ Νεργ, ἢ Εργ, ἢ Νεργ, ἀκόμη καὶ Ἐρι-αντά, ὡς, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐκ τῆς Τουρκικῆς διαλέκτου ἐκδοχῆς, ἐποιήσαμεν λόγον.

Ἴσως, τὰ ἐπιχειρήματά μας θεωρηθῶσιν πενιχρά.

Ὅμως, ταύτην τὴν ἐκδοχὴν ὑποστηρίζομεν καὶ ταύτην τὴν γνώμην ἔχομεν ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν καὶ ὀνομασίαν τῆς Πόλεως Νιγηρίτης ἕως οὗ ἐμβριθέστερος ἡμῶν, ὡς εἶπομεν καὶ δευδεσκέστερος καὶ φιλοπεριεργέστερος καὶ ἐμπειρότερος καὶ εἰδήμων, ἄλλην ἰσχυριζόμενος καὶ ἐξακριβῶνων καὶ διατυπῶν, ἤθελεν καταστῆσαι ταύτην ἐσφαλμένην καὶ ἀπαράδεκτον.

Πάντως καὶ ἕως τότε, τῆς διὰ τῆς Ἱστορικῆς δηλαδὴ ὁδοῦ, ἐξακριβώσεως τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἡ Πόλις ἀπῆτει μίαν ἐκδοχὴν καὶ δὴ σταθερὰν τοιαύτην.

Ὅσον ἀφορᾷ διὰ τίνα λόγον—ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει—δὲν μετωνομάσθη ἡ πόλις εἰς Βέργην κατὰ τὴν περὶ μετονομασιῶν πόλεων καὶ κωμῶν περίοδον, ἀλλὰ ἐδόθη ἡ ὀνομασία εἰς ἕτερον, καὶ ἐγγὺς ταύτης χωρίον τῆς Ἐπαρχίας, τὸ τοιοῦτον ἕτερον ἐκάτερον, οὔτε δὲ διὰ τὴν πόλιν συνέτρεχε τοιαύτη περίπτωσις.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Νιγηρίτης, ἥδη δὲ τὰ περὶ τῆς Σούρπας ἢ Σύρπας ὅμοια.